

Η κρίση ως μοχλός καθεστωτικής αλλαγής

ΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ Κ. ΜΠΗΤΡΟΥ *

Οι τεχνοκράτες εκπρόσωποι των διεθνών δανειστών της χώρας μας, γνωστοί ως τρόικα, βασιζόμενοι στην προφανή διαπίστωση ότι για την πτώχευση του 2009 ευθυνόταν κατά κύριο λόγο η στρεβλή και αναποτελεσματική διάθρωση του δημόσιου τομέα, μας επέβαλλαν, και οι Ελληνικές κυβερνήσεις αποδέχθηκαν, το 2010 ένα πρόγραμμα προσαρμογής το οποίο βασιζόταν σε δύο σκέλη. Το πρώτο αφορούσε την εξυγίανση των δημόσιων οικονομικών, ενώ το δεύτερο αναφερόταν στην αναδιάρθρωση της δομής της Ελληνικής οικονομίας. Ειδικότερα, η δημοσιονομική εξυγίανση προβλεπόταν να συντελεστεί κατά τα 2/3 με μείωση των δημόσιων δαπανών και κατά το 1/3 με αύξηση της φορολογίας, ενώ η ανάταξη της οικονομίας αναμενόταν να προχωρήσει με σταδιακή εφαρμογή των «διαρθρωτικών αλλαγών», οι οποίες περιγράφονται στην γνωστή «Εργαλειοθήκη του ΟΟΣΑ». Αν το πρόγραμμα εφαρμοζόταν πιστά και σύμφωνα με τις δεσμεύσεις που είχαν αναληφθεί από Ελληνικής πλευράς, η χώρα μας προβλεπόταν να επανέλθει σύντομα σε τροχιά ανάπτυξης, οι προοπτικές να βελτιωθούν, και τα κόκκινα δάνεια, δημόσια και ιδιωτικά, να μπουν σε διαδικασία τακτοποίησης.

Το πρόγραμμα προσαρμογής του 2010, γνωστό ως «πρώτο μνημόνιο», δεν εφαρμόστηκε όπως προβλεπόταν. Οι Ελληνικές κυβερνήσεις, παρά τις δεσμεύσεις που είχαν αναλάβει, αύξησαν την άμεση και την έμμεση φορολογία, περιόρισαν την μείωση των δημόσιων δαπανών στο ελάχιστο δυνατό, και μετέθεσαν την εισαγωγή των διαρθρωτικών αλλαγών για το μέλλον. Το αποτέλεσμα ήταν η οικονομία να εισέλθει σε ένα φαύλο κύκλο αποπληθωρισμού, ο οποίος συνοδευόταν από συρρίκνωση του διαθέσιμου εισοδήματος, κλείσιμο δεκάδων χιλιάδων επιχειρήσεων, εκτόξευση της ανεργίας σε πρωτόγνωρα ύψη, προϊούσα φτωχοποίηση ευρύτατων κοινωνικών τάξεων, κλπ. Κάτω απ' αυτές τις επώδυνες εξελίξεις, οι δανειστές και η Ελληνική κυβέρνηση συμφώνησαν το Μάιο του 2012 σ' ένα νέο πρόγραμμα, γνωστό ως «δεύτερο μνημόνιο». Αυτό βρισκόταν στην ίδια κατεύθυνση με το προηγούμενο, αλλά μαζί με τους επιπλέον φόρους πρόβλεπε μείωση του αριθμού των δημόσιων υπαλλήλων κατά 150.000 μέχρι το τέλος του 2015, νέο μισθολόγιο στο δημόσιο, και επιτάχυνση των ιδιωτικοποιήσεων και των διαρθρωτικών αλλαγών. Πάλι, οι μεν φόροι, περιλαμβανομένου του δημοτικού φόρου επί των ακινήτων, επιβλήθηκαν χωρίς καθυστέρηση, αλλά οι άλλες δεσμεύσεις έμειναν στα χαρτιά. Οπότε, όπως ήταν αναμενόμενο, με την επιδείνωση του αποπληθωρισμού, οι πολίτες έχασαν την υπομονή τους με τα μνημόνια και τώρα βρισκόμαστε σε μια προεκλογική περίοδο κατά την οποία, η μεν συμπολίτευση προσπαθεί να πείσει τους ανέργους και τους φτωχούς ότι πέτυχε και ότι από εδώ και πέρα όλα θα πάνε καλά, η δε αξιωματική

αντιπολίτευση προτείνει την κατάργηση των μνημονίων, ακόμη και με μονομερή αθέτηση του δημόσιου χρέους, και επιστροφή στις πολιτικές που είναι κατ' εξοχήν υπεύθυνες για την πτώχευση και που αν εφαρμοστούν θα επιδεινώσουν περαιτέρω την κατάσταση.

Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι ούτε κεντροδεξιές ούτε κεντροαριστερές κυβερνήσεις προτίθενται να κόψουν τον ομφάλιο λώρο που συνδέει το πολιτικό σύστημα με τις οργανωμένες μειοψηφίες που λυμαίνονται τις δημόσιες δαπάνες, τόσο στο στενό όσο και στον ευρύτερο δημόσιο τομέα. Ούτε πρόκειται να αποκόψουν τη διασύνδεση της νομενκλατούρας των κομμάτων που εκπροσωπούν με τη δημόσια διοίκηση, γιατί η τελευταία παίζει κομβικό ρόλο στην κατανομή των ωφελειών από τη νομή της εξουσίας, και επομένως στην ανακύκλωση των κομμάτων στην κυβέρνηση. Συνεπώς, οι ρηξικέλευθες συνταγματικές και διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις που απαιτούνται δεν έχουν καμιά πιθανότητα να προχωρήσουν μέσα από πρωτοβουλίες των ίδιων των κομμάτων. Αυτά δεν έχουν κανένα κίνητρο να κόψουν το κλαρί του δένδρου πάνω στο οποίο κάθονται και δεν θα το κάνουν χωρίς την πίεση των πολιτών που υφίσταται τις συνέπειες των επιλογών τους ή κάποιων άλλων απρόσμενων διεθνών ανακατατάξεων. Υπάρχει το ενδεχόμενο οι πολίτες να πάρουν τα πράγματα στα χέρια τους και να επιβάλλουν τον δομικό εκσυγχρονισμό της Ελλάδας; Η άποψή μου είναι ότι η κρίση που περνάμε μπορεί να λειτουργήσει ως μοχλός καθεστωτικής αλλαγής και την θεμελιώνει στην ακόλουθη συλλογιστική.

Σε όλες τις δημοσκοπήσεις οι Έλληνες στην μεγάλη πλειοψηφία τους (>70%) τάσσονται υπέρ της παραμονής της χώρας μας στην ζώνη του Ευρώ. Ειδικότερα, αν εξαιρέσει κανείς τους ψηφοφόρους του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδος (ΚΚΕ) και ένα μεγάλο ποσοστό των ψηφοφόρων του Συνασπισμού της Ριζοσπαστικής Αριστεράς (ΣΥΡΙΖΑ), οι οποίοι ζητούν την έξοδο της Ελλάδος από την Ευρωπαϊκή Ένωση και άλλους διεθνείς οργανισμούς, όλοι οι άλλοι επιθυμούν η χώρα να παραμείνει και να παλέψει εντός των Ευρωπαϊκών τειχών. Από την άλλη πλευρά, δεν περνά σχεδόν ημέρα υψηλόβαθμοι αρμόδιοι της Ευρωπαϊκής Ένωσης να μην δηλώσουν ότι θα κάνουν ότι μπορούν η Ελλάδα να παραμείνει στην ζώνη του Ευρώ, αν και δεν επικρατούν πλέον για τις χώρες τους οι συνθήκες των επιζήμιων εξελίξεων που επαπειλούνταν από μια αποχώρηση της Ελλάδος το 2010. Αυτά τα δεδομένα έχουν φέρει το Ελληνικό πολιτικό σύστημα σε αδιέξοδο. Ο λόγος είναι ότι, ενώ δεν μπορούν να πάρουν μέτρα συντήρησης του παλαιού καθεστώτος, αφού θα διακινδυνεύσουν έξοδο από την Ευρώπη, και επομένως σύντομη απώλεια της εξουσίας, ταυτόχρονα δεν μπορούν να συνεχίσουν να αναβάλλουν τις διαρθρωτικές αλλαγές στις οποίες έχουμε δεσμευθεί έναντι των δανειστών. Βλέπουμε λοιπόν ότι η απαίτηση των Ευρωπαίων εταίρων μας το πολιτικό σύστημα να προχωρήσει στις διαρθρωτικές αλλαγές συμπίπτει με τις επιθυμίες και τα συμφέροντα της μεγάλης πλειοψηφίας των Ελλήνων και γι' αυτό με ΣΥΡΙΖΑ ή χωρίς αυτόν οι συνθήκες είναι πολύ ώριμες για καθεστωτική αλλαγή. Με άλλα λόγια, η συζήτηση δεν γίνεται για το υπέρογκο δημόσιο χρέος, για το οποίο όλοι οι ειδικοί συμφωνούν ότι

δεν είναι βιώσιμο και κάποια στιγμή αναγκαστικά θα αναδιαρθρωθεί. Η συζήτηση γίνεται για να μην συρρικνωθεί το κράτος και να μην γίνουν οι διαρθρωτικές αλλαγές που ισοδυναμούν με καθεστωτική αλλαγή. Γι' αυτό, οι πολίτες που λένε ναι στην Ευρώπη, πρέπει να αγνοήσουν τα κροκοδείλια δάκρυα των κρατικιστών σε όλα τα κόμματα για την ιερή αγελάδα τους, το δήθεν κράτος πρόνοιας, και να επιμείνουν με όποιο κόστος να προχωρήσουν οι διαρθρωτικές αλλαγές, γιατί μόνο τότε θα γίνουν αφέντες στην χώρα τους με την αμέριστη συμπαράσταση και βοήθεια της Ευρώπης.

** Ομότιμου Καθηγητή Πολιτικής Οικονομίας
Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών*